

Издөнүүчү Кашкариева Миргул Абибиллаевнанын «Кыргыз тилин колледждерде коммуникативдик компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун технологиялары» деген темада 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз тили) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган кандидаттык диссертациялык ишине

РАСМИЙ ОППОНЕНТТИН ПИКИРИ

Изилдөө үчүн тандалып алынган теманын актуалдуулугу.

Кыргыз тилин колледждерде коммуникативдик компетенттүүлүккө негиздеп окутуу учурдун актуалдуу маселеси бойдон турууда. Айрыкча өткөөл курактагы колледждин студенттеринин коммуникативдик компетенттүүлүгү канааттандыраарлык деңгээлде эмес экендиги бул маселени тереңден ар тараптуу изилдөө зарылдыгын туудурат. Советтик түзүлүштөгү калыптанган мектеп, орто жана жогорку билим берүү тармактары бүгүнкү күндө гимназия, колледж, бакалавр, магистратура сыяктуу жаңы формаларды практикага киргизди. Алар тез өзгөрүп жаткан коомго ыкчам жана эффективдүү кызмат кылууга багытталды. Мына ушундай тез өзгөрүп турган замандын агымында биздин өлкөдө да билим берүү, маданият, компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун теориялык негиздери боюнча Л.С. Выготский (2016), И.А. Зимняя (2003), А.А. Леонтьев (2002), А.К. Маркова (1990), Л.А. Петровская (2007) ж.б., ал эми методикалык жактан С.Н. Барышникова (2006), В.Н. Мещерякова (2016), Н.М. Зорина (2020) ж.б. орус окумуштуулары тарабынан изилденип, бир катар маселелер чечилген. Бул маселеге өзбек педагог-окумуштууларынан С.Р. Шейхмамбетов (2015), Х.Б. Бабажанов (2016), М.Х. Тохтоходжаева (2016) ж.б., тажик педагог-окумуштууларынан С.Н. Алиев (2015), Г.Р. Рахмонов (2007) ж.б.,

И. АРАБЕКОВ АТЫНДАГЫ АРХИВ
КЫРГЫЗ КРАЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. И. АРАБЕКОВА
№ 141 "16" 01 2025 ж.с/г

окутуунун ык-жолдорун өркүндөтүүгө, окутуунун натыйжаларын жакшыртууга кызмат кылат.

Иштин аягында изилдөөнүн жалпы жыйынтыктары, корутундулар жана практикалык сунуштар, адабияттардын тизмеси, тиркеме берилген. Изденүүчү Кашкариева Миргүл Абибиллаевнанын **«Кыргыз тилин колледждерде коммуникативдик компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун технологиялары»** аттуу диссертациялык ишинде берилген илимий жоболордун, жыйынтыктардын жана сунуштардын негизделиш даражасы жогору жана методист-окумуштуулар жана мугалимдер пайдалануу менен билим берүүнүн сапатын жогорулатууга жардам берет. Диссертациянын авторефератында изилдөнүн мазмуну, негизинен, чагылдырылган, андан эмгектин логикасын андап билүүгө болот. Иштин теориялык ойлору практикада сынактан өткөрүлгөн. Жарыяланган эмгектердин саны - 11 жана алар теманын негизинде жазылган, УАК талап кылган басылмаларда жарыяланган.

Диссертациялык изилдөөдө коммуникативдик технологиялар менен окутуунун илимий-методикалык негиздери теориялык жана практикалык орчундуу маселелери ийгиликтүү аныкталышы менен бирге, иштин жалпы сапатына анча таасир эте албаган айрым кемчиликтер да кездешет:

1. Диссертацияда пайдаланылган адабияттардын тизмесиндеги айрым пайдаланылбаган адабияттарды кыскартып, ишке тиешеси барларды, колдонулгандарды гана калтыруу зарыл;
2. Иштин орфографиялык, пунктуациялык, стилистикалык сабаттуулугун жакшылап карап, жасалгасын ЖАКтын талабына ылайыкташтыруу зарыл.

Биз белгилеген кемчиликтер жана сунуштар диссертациянын жалпы деңгээлине таасирин тийгизе албайт, биздин пикирлер сунуш үчүн ган айтылды.

коммуникативдик компетенттүүлүктөрүн өркүндөтүү боюнча изилдөөлөр чаржайыт экендиги байкалат. Колледждер атайын орто кесиптик билим берүүчү окуу жайы катары 2000-жылдардын башынан тартып ачылып, Кыргызстандагы билим берүүчү, адистерди даярдоочу келечектүү мекеме катары таанылган. Орто кесиптик билим берүүчү окуу жайларында окууга болгон суроо-талаптар улам барган сайын өсүп, колледждердин көбөйүшү, даярдалуучу адистиктер да учур талабына ылайык улам арбып бара жатат.

Ошентсе дагы колледждин окутуучулары менен аңгемелешип, пикир алышып, эксперимент жүргүзүп, иликтеген теманы колледжде окутууда бир нече карама-каршылыктар орун алганы аныкталган. Анын негизинде кыргыз тилин колледждерде окутуу процессинде студенттердин баарлашуу маданиятын арттыруу проблемаларын чечүү изилдөө иштин темасын: «Кыргыз тилин колледждерде коммуникативдик компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун технологиялары» деп алууга түрткү берген.

Изилдөөнүн жаңылык деңгээли төмөнкүлөр менен аныкталат:

1. Коммуникациянын лингвистика, психология жана педагогикада изилдениши талдоого алынуу менен, аны кыргыз тилин окутууда пайдалануунун теориялык жана практикалык негиздери берилгендигинде;

2. Студенттердин кыргыз тилинде коммуникативдик компетенттүүлүктөрүн өркүндөтүүнүн негизги каражаты катары кеп ишмердүүлүгү алынгандыгында;

3. Коммуникативдик компетенттүүлүккө негиздеп окутуу технологияларынын иштелип чыгышында.

Изилдөөнүн максаты: колледждерде кыргыз тилин коммуникативдик компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун технологияларын иштеп чыгуу, анын жыйынтыктарын эксперименттик текшерүүлөрдөн өткөрүү менен практикада колдонууга сунуш кылуу.

Аталган максатка жетүү үчүн төмөндөгүдөй милдеттери коюлган:

1. Коммуникативдик компетенттүүлүк маселесин лингвистикалык, педагогикалык жана психологиялык жактан иликтеп, жалпылаштыруу;

2. Колледждерде кыргыз тилин окутуудагы коммуникативдик компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун педагогикалык жана психологиялык негиздерин аныктоо;

3. Колледждерде кыргыз тилин окутуунун натыйжалуу формаларын, каражаттарын жана методдорун аныктап, изилдөөдөн алынган натыйжаларды эксперименттен өткөрүү жана практикага сунуш кылуу.

Диссертациянын биринчи бапы «Кыргыз тилин колледждерде коммуникативдик компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун жалпы маселелери» деп аталат. Бул бапта диссертант КРдин жогорку аттестациялык комиссиясы талап кылгандай эле теориялык мүнөздө болуп, кыргыз тилин окутууну илимий-теориялык жактан изилдениши, окуу программаларындагы жана усулдук эмгектерде изилдениши тууралуу пикирлерди анализдейт ага өз позициясын билдирет.

Диссертант окутуу технологияларынын билим берүү процессиндеги ар тараптуу аспектилерди түшүнүү жана жакшыртуу мүмкүнчүлүктөрүн аныктоо максатында SWOT анализ жасап, колледждердеги кыргыз тили сабагындагы технологиялардын күчтүү жана алсыз жактарына анализ жасаган.

Анализди таблица аркылуу берип, окутуу процессинде окутуунун технологияларын колдонуунун күчтүү жактарын жана мүмкүнчүлүктөрүн белгилейт. Билим берүү процессиндеги окутуу технологияларынын күчтүү жана алсыз жактарын талдоого алуу менен алардын негизги мүнөздөмөлөрүн, ошондой эле өркүндөтүүнүн мүмкүн болгон багыттарын аныктоо максатында колдонулуучу окутуу ыкмаларын жана каражаттарын баалоого системалуу мамилени болжолдойт. Бул бапта диссертант «коммуникативдүүлүк», «баарлашуу», «компетенция» ошондой эле «коммуникативдик компетенттүүлүк» терминдерине кеңири түшүндүрмө берип, бир топ окумуштуулардын

пикирлерине таянып, өзүнүн жеке тыянагын чыгарган. Кыргыз тили предметин окутуунун жана изилденүү тарыхына обзор жасаган.

Жалпысынан, биринчи бап изилдөөнүн теориялык-методологиялык негиздерин аныктап алууга багытталгандыгы диссертацияга коюлган жалпы талаптарга ылайык келет.

Диссертациянын экинчи бабы: «Кыргыз тилин колледждерде коммуникативдик компетенттүүлүккө негиздеп окутуу боюнча изилдөөнүн материалдары жана методдору» деп аталып, анда изилдөөнүн материалы катары орто кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик стандартта, окуу программаларында талап кылынган коммуникативдик компетенттүүлүк боюнча анализ көрсөтүлөт. Иштин методологиясы менен методдоруна жана толугу менен эксперименталдык-тажрыйбалык иштердин жүрүшүнө багытталып, коммуникативдик компетенттүүлүккө калыптандыруунун жолдору, ыкмалары, шарттары тууралуу кенен сөз болот.

Диссертанттын дагы бир артыкчылыгы катары иштин апробациялык бөлүгү терең иштелгендигин белгилөөгө болот. Анын эксперименттери жана алардан алган натыйжалар да бизди ынандырат.

Диссертациянын үчүнчү бабы: «Колледждерде кыргыз тилин коммуникативдик компетенцияга негиздеп окутуунун технологиялары» деп аталып, анда кыргыз тили боюнча өтүлүүчү ар бир сабак коммуникативдик көндүмдөрдү калыптандырууга багытталышы тууралуу айтылат.

Диссертант бул бапта кыргыз тилин коммуникативдик компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун инновациялык жолдору жана ыкмалары жөнүндө сөз болуп, сабактын иштелмесинин айрымдарын талдоого алган.

Алынган жыйынтыктардын практикалык баалуулугу. Изилдөөдөн алынган натыйжалар, практикалык сунуштар, сабактын моделдери, технологиялары колледждерде кыргыз тилин компетенттүүлүккө негиздеп окутууга даяр маалыматтарды бере алат. Кыргыз тили сабагынын мазмунун,

окутуунун ык-жолдорун өркүндөтүүгө, окутуунун натыйжаларын жакшыртууга кызмат кылат.

Иштин аягында изилдөөнүн жалпы жыйынтыктары, корутундулар жана практикалык сунуштар, адабияттардын тизмеси, тиркеме берилген. Изденүүчү Кашкариева Миргүл Абибиллаевнанын **«Кыргыз тилин колледждерде коммуникативдик компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун технологиялары»** аттуу диссертациялык ишинде берилген илимий жоболордун, жыйынтыктардын жана сунуштардын негизделиш даражасы жогору жана методист-окумуштуулар жана мугалимдер пайдалануу менен билим берүүнүн сапатын жогорулатууга жардам берет. Диссертациянын авторефератында изилдөнүн мазмуну, негизинен, чагылдырылган, андан эмгектин логикасын аңдап билүүгө болот. Иштин теориялык ойлору практикада сынактан өткөрүлгөн. Жарыяланган эмгектердин саны - 11 жана алар теманын негизинде жазылган, УАК талап кылган басылмаларда жарыяланган.

Диссертациялык изилдөөдө коммуникативдик технологиялар менен окутуунун илимий-методикалык негиздери теориялык жана практикалык орчундуу маселелери ийгиликтүү аныкталышы менен бирге, иштин жалпы сапатына анча таасир эте албаган айрым кемчиликтер да кездешет:

1. Диссертацияда пайдаланылган адабияттардын тизмесиндеги айрым пайдаланылбаган адабияттарды кыскартып, ишке тиешеси барларды, колдонулгандарды гана калтыруу зарыл;
2. Иштин орфографиялык, пунктуациялык, стилистикалык сабаттуулугун жакшылап карап, жасалгасын ЖАКтын талабына ылайыкташтыруу зарыл.

Биз белгилеген кемчиликтер жана сунуштар диссертациянын жалпы деңгээлине таасирин тийгизе албайт, биздин пикирлер сунуш үчүн ган айтылды.

Жалпысынан, Кашкариева Миргул Абибиллаевнанын «Кыргыз тилин колледждерде коммуникативдик компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун технологиялары» аттуу темадагы 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз тили) адистиги боюнча диссертациялык иши жана анын авторефераты Кыргыз Республикасынын Улуттук аттестациялоо комиссиясынын «Окумуштуулук даражаларды ыйгаруу тартиби жөнүндөгү жобосунун» талаптарына ылайык иштелип чыккан эмгек болуп саналат. Изилдөөнүн автору Кашкариева Миргул Абибиллаевна аталган адистик боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алууга татыктуу

Расмий оппонент:

Добаев Кыргызбай Дүшенбекович

педагогика илимдеринин доктору, профессор
Кыргыз билим берүү академиясынын илимий
изилдөөлөрдү уюштуруу лабораториясынын
башкы илимий кызматкери

Кол тамгасын
таастайын
ИИМТДКБМ
башкы А. Арабаев

13.01.2025ч.

Дата поступления отчета
в ДС Д 13.23.673

16.01.2025г

Уф. секр. Оф. Амурбаева

И. АРАБАЕВ атындагы Кыргыз Мамлекеттик Университети
КЫРГЫЗСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ им. И. АРАБАЕВА
КОП ТАМГАСЫН ТАСТЫКТАЙМЫН
ПОДПИСЬ ЗАВЕРЯЮ